

Beantwoording IAK-vragen in het kader van het wetsvoorstel '1 april aanmelding, toelatingsrecht en recht op studiekeuzeadvies in het mbo'

1. Wat is de aanleiding?

Het voornemen tot (een deel van) de maatregelen uit dit wetsvoorstel is een aantal keer eerder aangekondigd. De vroegtijdige aanmelddatum sluit aan bij de bestuurlijke werkagenda uit maart 2014 van de VO-raad en MBO Raad, waarin zij hebben aangegeven met deze maatregel de overstap naar het mbo te willen verbeteren. In de brief over voortijdig schoolverlaten van 5 maart 2014 heeft de Minister van OCW aangegeven deze maatregel te onderzoeken. In de brief 'Extra kansen voor kwetsbare jongeren' van 12 december 2014 is het toelatingsrecht voor het mbo (niveau 2, 3 en 4) aangekondigd. In de brief 'Agenda aanpak jeugdwerkloosheid' van 31 maart 2015 heeft de Minister van OCW aangegeven de intake te willen verstevigen. Ook is dit wetsvoorstel aangekondigd in de brief 'Ruim baan voor vakmanschap: naar een toekomstbestendig mbo' van 2 juni 2014 en de brief 'Fundamenteel vmbo' van 15 december 2014.

2. Wie zijn betrokken?

De partijen die bij dit wetsvoorstel zijn betrokken, aangezien het hun rechten of taken betreft, zijn:

- Vo-scholen, inclusief pro-scholen, vso-scholen en de vavo-afdelingen van mbo-instellingen die onderwijs in vmbo-tl verzorgen. Zij krijgen de taak om gegevens uit te wisselen over hun leerlingen die overstappen naar het mbo teneinde deze overstap goed te laten verlopen.
- Mbo-instellingen. Zij krijgen de taak om aanmeldgegevens van de overstappende leerlingen uit te wisselen. Tevens krijgen zij de plicht om aan studenten, die zich op tijd hebben aangemeld en daarom verzoeken, een studiekeuzeadvies te geven.
- Gemeenten (de leerplicht-/RMC-functionarissen). Zij krijgen inzicht in de aanmeldgegevens van overstappende leerlingen, teneinde hun taak tot het voorkomen van vsv beter en eerder uit te kunnen voeren.
- Leerlingen (en hun ouders/verzorgers) die overstappen naar het mbo of jongeren die een (andere) mbo-opleiding willen volgen. Voor hen gaat de aanmelddatum van uiterlijk 1 april gelden. Daarnaast krijgen zij, bij tijdige aanmelding, een recht op een studiekeuzeadvies. Tot slot krijgen zij een recht op toelating tot het mbo indien zij voldoen aan de vooropleidingseisen.

3. Wat is het probleem?

Jaarlijks stappen ruim 100.000 leerlingen over van het vo naar het mbo. Helaas verloopt deze overstapperiode niet voor iedere jongere even soepel, met soms uitval tot gevolg. Dit komt onder meer door de vele aspecten die bij een goede aansluiting tussen vo en mbo een rol spelen, en die nu niet altijd goed functioneren met het oog op een soepele doorstroom. Hierbij valt te denken aan loopbaanoriëntatie- en studiekeuzebegeleiding op zowel het vo als het mbo, het moment van aanmelden bij het mbo, het intake- en inschrijvingsproces op het mbo en de diverse partijen die in deze periode verschillende verantwoordelijkheden hebben die aan elkaar grenzen.

Ondanks de succesvolle aanpak van voortijdig schoolverlaten vallen jaarlijks ongeveer 7.350 jongeren onder de 23 jaar zonder startkwalificatie uit in het overgangstraject van vo naar mbo. Dat is bijna een derde van de totale voortijdige schooluitval. Van deze 7.350 jongeren zijn er 2.200 na de zomervakantie in het geheel niet ingeschreven voor een mbo-opleiding; daarnaast vallen 5.150 studenten in het eerste mbo-jaar uit zonder dat zij een startkwalificatie hebben gehaald. Dit is zorgelijk, want jongeren zonder startkwalificatie zijn bijna twee keer zo vaak werkloos als jongeren met een startkwalificatie. Het voorkomen en bestrijden van voortijdig schoolverlaten is daarom een blijvend punt van aandacht voor de regering. Problemen bij de overstap komen onder meer voort uit een studiekeuze op het laatste moment, een onbewuste studiekeuze of onduidelijkheid over het toelatingsbeleid van het mbo.

4. Wat is het doel?

Het doel van dit wetsvoorstel is om de overstap van jongeren naar het mbo goed te laten verlopen en daarbij de positie van de student te versterken. Dit wordt bereikt door de introductie van een

vroege aanmelddatum voor alle leerlingen die de overstap naar het mbo maken, door betere begeleiding van leerlingen voor en tijdens de overstap, door de invoering van een recht op studiekeuzeadvies voor studenten die zich tijdig bij het mbo aanmelden en door de introductie van een toelatingsrecht voor de leerlingen die zich aanmelden voor een mbo-opleiding op niveau 2, 3 en 4. Beoogde ingangsdatum van deze maatregelen is 1 januari 2017.

Met het samenhangende pakket aan maatregelen in dit wetsvoorstel wordt de studiekeuze-ondersteuning tijdens de intake op het mbo voor iedere student verstevigd, wordt het toelatingsbeleid van mbo-instellingen voorzien van een duidelijk kader waardoor selectie aan de poort wordt voorkomen en komen leerlingen die moeite hebben met de overstap eerder in beeld bij de verantwoordelijke partijen.

5. Wat rechtvaardigt de overheidsinterventie?

Een soepele overstap en doorstroom naar het mbo met duidelijke rechten en plichten voor de betrokken partijen en minder schooluitval vraagt om een wettelijk kader van overheidswege. Op dit moment ontbreekt dit kader nog, en zien we tijdens de overstap een hoog uitvalpercentage van leerlingen zonder startkwalificatie, evenals veel leerlingen die een foute studiekeuze maken en die in het eerste jaar uitvallen. Ook komt het nog geregeld voor dat studenten, in het bezit van de juiste vooropleiding om voor hen onduidelijke redenen worden afgewezen. Bij de nuloptie blijven deze ongewenste situaties bestaan.

6. Wat is het beste instrument?

De volgende maatregelen zijn opgenomen in het wetsvoorstel:

1. Het invoeren van een landelijke aanmelddatum in het mbo, evenals de plicht voor scholen en instellingen om een beperkte gegevensset over aanmeldingen met elkaar en met gemeenten uit te wisselen;
2. Het invoeren van een recht op een studiekeuzeadvies voor alle studenten die zich uiterlijk op de landelijke aanmelddatum hebben aangemeld bij een mbo-opleiding;
3. Het invoeren van een recht op toelating voor studenten die zich aanmelden voor een mbo-opleiding op niveau 2, 3 of 4 en voldoen aan de vooropleidingseisen.

Voor deze maatregelen is aanpassing van de desbetreffende onderwijswetten nodig, in casu de Wet educatie en beroepsonderwijs (WEB), de Wet op het voortgezet onderwijs (WVO), de Wet op de expertisecentra (WEC) en de WEB BES.

Gezien het belang van een soepele overstap en doorstroom met weinig schooluitval, het belang voor leerlingen dat zij weten waar ze aan toe zijn als ze zich (tijdig) aanmelden bij het mbo en het verschaffen van gerichte informatie waarmee betrokken scholen, instellingen en gemeenten de leerlingen goed kunnen begeleiden bij de overstap, zijn wettelijke maatregelen gerechtvaardigd. Vanwege de handhaafbaarheid en privacy-aspecten is ervoor gekozen wettelijk de plicht vast te leggen tot het uitwisselen van een beperkte gegevensset betreffende het aanmeldproces van leerlingen.

De maatregelen gaan ook gelden voor de BES-eilanden, met uitzondering van de plicht tot uitwisseling van gegevens.

7. Wat zijn de (neven)gevolgen voor burgers, bedrijven, overheid en milieu?

Voor het bedrijfsleven en het milieu heeft dit wetsvoorstel geen gevolgen.

Voor leerlingen (burgers) die gaan overstappen naar het mbo (jaarlijks circa 100.000 leerlingen) gaat de aanmelddatum van 1 april gelden; dit betekent dat zij in een vroegtijdig stadium moeten gaan nadenken over hun vervolgstudie. Uiteraard kan de school of instelling hierbij ondersteuning bieden. Een beperkte gegevensset op basis van het persoonsgebonden nummer van de overstappende leerling wordt uitgewisseld met de betrokken mbo-instelling(en) en/of gemeenten, teneinde de leerling bij de overstap goed te kunnen volgen en begeleiden. Daarnaast introduceert

dit wetsvoorstel twee rechten voor studenten: het recht op een studiekeuzeadvies en het toelatingsrecht tot het mbo. Het wetsvoorstel veroorzaakt geen administratieve lasten voor burgers.

Voor scholen en instellingen brengt dit wetsvoorstel circa €2,9 mln aan administratieve lasten met zich. Deze lasten worden veroorzaakt door de wettelijke plicht tot het uitwisselen van een beperkte gegevensset betreffende overstappende leerlingen. Van belang is om hierbij aan te geven dat in een aantal regio's scholen en instellingen deze lasten reeds dragen. Deze regio's hebben afgelopen jaren op eigen initiatief reeds besloten tot uitwisseling van overstapgegevens. Daarnaast kunnen deze lasten verantwoord worden met het oog op de baten: Investeren in informatie om vroegtijdige en specifieke begeleiding bij de overstap en studiekeuze te kunnen geven, resulteert er naar verwachting in dat meer studenten op de juiste opleiding terecht komen en er minder studenten uitvallen.